

УДК 657.44

Шевчук Н.С.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна*

Обнявко О.В.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СПРОМОЖНІСТЮ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах економічної кризи актуальною проблемою є вирішення питань підвищення ефективності діяльності підприємств і досягнення ними стійкої економічної спроможності. Економічна спроможність може вважатись однією з характеристик сформованого економічного потенціалу підприємства, що характеризує ступінь досягнутого підприємством рівня благополуччя, заможності. Таким чином, важливо, знайти активні показники-індикатори для ефективного управління підприємством, інформацію для визначення яких повинна надавати діюча система обліку та звітності.

Економічна спроможність підприємства безпосередньо залежить від ефективної виробничої діяльності та фінансового стану, який забезпечує умови здійснення нормальної діяльності суб'єктів господарювання. Оскільки серед науковців немає єдиного підходу до визначення економічного потенціалу, його характеристик та показників оцінки, ми сконцентруємо увагу на оцінці його фінансової складової, фінансового стану підприємства.

В літературі зазначається, що існують розбіжності в думках відносно виділення напрямків аналізу фінансового стану [1, с. 56]:

- спрощеного варіанту аналізу фінансового стану, який розглядає структурний аналіз активів і пасивів, аналіз фінансової стійкості, аналіз ліквідності активів і балансу, аналіз платоспроможності;

- системного комплексного підходу до аналізу фінансового стану, що передбачає, змістовність та всебічність методика аналізу, що враховує специфіку всіх сфер діяльності організації; така методика аналізу може бути доповнена аналізом ділової активності, рентабельності, беззбитковості, ймовірності банкрутства (неспроможності) фірми, грошових потоків, прогнозуванням перспективи розвитку.

Для оперативного управління та в умовах діяльності малого бізнесу перший напрям може вважатись найбільш доступним, оскільки він базується на використанні в якості інформаційної бази форм фінансової звітності та дозволяє оцінити структуру власних та залучених джерел активів, рентабельність активів, розмір чистого прибутку та інші показники фінансового стану.

Існують і пропозиції щодо комплексу показників-індикаторів оцінки фінансової діяльності, наприклад, перелік, встановлений Наказом Мінекономрозвитку України від

14.08.2013 р. № 971: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); фінансовий результат від операційної діяльності; чистий фінансовий результат (прибуток/збиток); рентабельність операційної діяльності; рентабельність діяльності; дебіторська заборгованість; кредиторська заборгованість; довгострокові зобов'язання [2].

Вважаємо, що для оперативного діагностування економічної заможності підприємства до переліку аналітичних показників можна віднести такі індикатори:

1. Показник простроченої кредиторської заборгованості, що характеризує стан розрахунків з постачальниками ресурсів та послуг на підприємстві, можливість застосування штрафних санкцій за порушення господарських договорів, певним чином сигналізує про відсутність коштів на оплату рахунків постачальників, коштів на сплату обов'язкових платежів – ЄСВ, податків тощо. Інформаційними джерелами аналізу поряд з формою № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» [3] можуть залучатися договори з постачальниками (підрядниками) та відповідні реєстри бухгалтерського обліку (журнали-ордери, відомості обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, з банківськими установами, іншими кредиторами).

При аналізі окремих видів кредиторської заборгованості необхідно визначити прострочені види кредиторської заборгованості, їх суму і період прострочення в днях, для чого необхідно виділити в обліку відхилення за тими видами простроченої заборгованості, що перевищують терміни, зазначені в угодах з постачальниками (підрядниками) та іншими кредиторами.

Важливо постійно проводити моніторинг частки простроченої кредиторської заборгованості в загальній сумі кредиторської заборгованості для ефективного управління фінансовою заможністю підприємства.

2. Показник сумнівної дебіторської заборгованості (короткострокової), що необхідний для системи контролю за станом дебіторської заборгованості з метою виявлення тих видів заборгованості, по відношенню до яких необхідно вживати відповідних заходів впливу.

Для проведення поглибленого аналізу, як і в випадку з кредиторською заборгованістю, поряд з формою № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» [3] доцільно аналізувати угоди з покупцями (замовниками) та дані облікових реєстрів (журнали-ордери, відомості обліку розрахунків з покупцями і замовниками, підзвітними особами, іншими дебіторами).

При аналізі конкретного складу дебіторської заборгованості необхідно визначити прострочені види заборгованості, їх суму і період прострочення в днях, для чого необхідно виділити в обліку відхилення за тими видами простроченої заборгованості, що перевищують терміни, зазначені в угодах з покупцями (замовниками) та іншими дебіторами.

Також доцільно розраховувати частку простроченої дебіторської заборгованості в загальній сумі дебіторської заборгованості, а також її питому вагу в загальному обсязі оборотних активів підприємства.

3. Показник вільних грошових коштів, який дозволяє оцінити рівень достатності величини наявних грошових коштів, а також збалансованості позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Цей показник формується на підставі інформації про чистий рух грошових коштів за звітний період, джерело інформації – форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)» [3]. Проте, для малих підприємств, оскільки вони не складають форму № 3, розрахунок цього показника має певну складність тому необхідну інформацію доводиться одержувати за даними облікових реєстрів (журнали-ордери, відомості обліку розрахунків тощо).

4. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в підприємство. Для розрахунку цього показника використовується наступна формула:

$$РВК = \frac{ЧП}{ВК}, \quad (1)$$

де ЧП – загальна величина чистого прибутку (одиниця виміру – тис. грн., джерело інформації – форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», сума за рядком 2350 (2355) розділу I «Фінансові результати» за графою 3 [3];

ВК – величина власного капіталу (одиниця виміру – тис. грн., джерело інформації – форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», сума за рядком 1495 розділу I пасиву Балансу за графою 4 [3].

При формуванні системи показників-індикаторів ефективності виробничої діяльності підприємств доцільно зосередити увагу на абсолютній ефективності, яка характеризує процеси поточного стану підприємства та оперативні управлінські рішення за результатами аналізу як комплексу варіативних дій для пристосування до економічної ситуації [4, с. 107].

Подальше дослідження необхідно сфокусувати на формуванні наукового інструментарію оцінки ефективності управлінських рішень щодо збільшення економічної спроможності українських підприємств.

Список використаних інформаційних джерел

1. Парушина Н.В. Основные направления анализа и прогнозирования финансового состояния по данным бухгалтерской (финансовой) отчетности организаций. *Международный бухгалтерский учет*. 2012. №2 (200). С. 55-63.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій з питань методологічного забезпечення складання середньо- та довгострокових стратегічних планів розвитку державних підприємств, державних акціонерних товариств та господарських структур: Наказ Міністерства економічного розвитку України від 14.08.2013 р. № 971.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом Міністерства фінансів 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 11.03.2020).

4. Шевчук Н.С. Питання аналізу економічної заможності підприємств будівельного сектору. Імплементація інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу: II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 18 квітня 2019 р.; Харківський держ. ун-т харч. та торг. Харків : ХДУХТ, 2019. С. 106-107.

УДК 657

Яцко М.В.

к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

ЗВІТНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ З МЕТОЮ ОПОДАТКУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ

Кожного року, кожний громадянин України, та й інші особи, що мають, як правило, фінансове відношення до України, повинні звітуватися перед державою щодо отриманих доходів та сплачених податків з них. Звільнення від цього обов'язку стосується лише тих, чиї доходи були оподатковані податковими агентами, тобто сплачені іншими особами від імені платника податків. Тому актуальність дослідження теми оподаткування фізичних осіб не може бути зменшено з огляду на постійне вдосконалення законодавства в цій сфері, ускладнення економічних процесів та з появою нових форм та способів отримання доходів.

В основному оподаткування фізичних осіб в Україні, які не мають спеціального податкового статусу, здійснюється за принципом добровільності, із застосування певних фінансових стимулів, таких як податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб, за допомогою якої можна повернути за результатами фінансового року частину сплачених податків, якщо фізична особа громадянин здійснивав перелік витрат, що передбачений податковим законодавством.

В 2020 році оподаткування фізичних осіб зазнало змін основного інструменту – податкової декларації. Для чого було внесені зміни до наказу Міністерства фінансів України від 02 жовтня 2015 року № 859 [1], наказом Міністерства фінансів України від 25 квітня 2019 року № 177 «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України».

В даному наказі було здійснено «косметичні» правки, пов'язані із декларацією про майновий стан та доходи, а також змінено (розширено) структуру самої декларації (див. рис. 1).

Як видно з рисунку, додано новий розділ декларації 3, який присвячено відносинам, пов'язаним із поверненням частини сплачених податків громадянам України у зв'язку із застосуванням права на податкову знижку.

Саме в цьому розділі міститься розрахунок витрат, що можуть бути включені до податкової знижки, порядок заповнення якого та взаємозв'язок показників наведено в Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан та доходи [1]. Варто зазначити, що окремо в оновленій декларації виділено категорію